

גיליון מספר 17 – נובמבר 2012

טיפים שימושיים לכתיבה - משולחנו של צוות העברית באכסניית הלשון במכללה¹

התאהבתי בה..... בלשון העברית!

והפעם: התחלה, תחילה ודומיהן

כל ההתחלות

בעברית מוצאים מילים, צירופים וביטויים רבים לציין 'התחלות'. למשל, מילים: **בראשית, ראשית, ראשון, בראשונה, ראש, פתיחה, בפתח, התחלה, תחילה, הקדמה ועוד.**

צירופים וביטויים: **פתיחת השנה, ראש השנה, ראש חודש, צעדים ראשונים, בראש ובראשונה, דף חדש, פריצת דרך, ראש וראשון, דברי פתיחה, שעות פתיחה ועוד.**

גם אלה וגם אלה יפים לשימוש במקומם המתאים.

'התחלות' סובב מקרא

"**בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ**" (בראשית א א)

המילה **בְּרֵאשִׁית** בפסוק מציינת התחלה, בראשונה; לא נוכל להמירה באלה למרות הקרבה במשמעות, משום ידיעתנו את הצירוף השגור: '**בְּרֵאשִׁית בָּרָא**' במקורות. כך גם בדוגמות שלפנינו למרות הקרבה במשמעות בין המילים הללו כל ניסיון להמירן זו בזו יביא לשינוי [ולו קל] במשמעות הביטוי. הוא שנאמר -

מילה מילה ומקומה.

"החֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם רֵאשׁ חֲדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֵם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה" (שמות יב, ב)

"...הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֵאשׁ וְעַד סוּף" (קהלת ג, יא)

¹ ד"ר עדית שר - מרכזת, זהבה קב-ונקי, אוסנת שריג

'התחלות' סובב טקסטים לילדים

הן ה'ראש' הוא גם ראשית/ בשפה האנושית – [ראש השנה בדיר / לאה גולדברג]

כאן המעשה נפתח/ לא בגדי לבן נצח [גלגוליו של מעיל / קדיה מולודובסקי]

פתחו את השער, פתחוהו רחב [פתחו את השער / קדיה מולודובסקי]

קהל נכבד, ברגע זה/ מתחיל ספור המנהג [עוץ לי גוץ לי / אברהם שלונסקי]

כך מהחל ועד פלה – [עוץ לי גוץ לי / אברהם שלונסקי]

בראש מכתבי מציר תרנגול – / סימן פי השפמתי לפני הכל – [מכתב לאבא/ פניה ברגשטין]

'התחלות' סובב פתגמים

פתח בכד וסיים בחבית

סוף מעשה במחשבה תחילה

כל ההתחלות קשות

הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים

התחלה – תחילה

יש המבחינים בין השתיים:

התחלה – ראשית פתיחה

תחילה – בראשונה, קודם כול [וגם ראשית, פתיחה], אך התחלה איננה בהוראת:
בראשונה, קודם כול.

שנה פורה לכולנו – ללומדים, לעובדים ולמלמדים

שתהיינה לנו רק התחלות טובות!